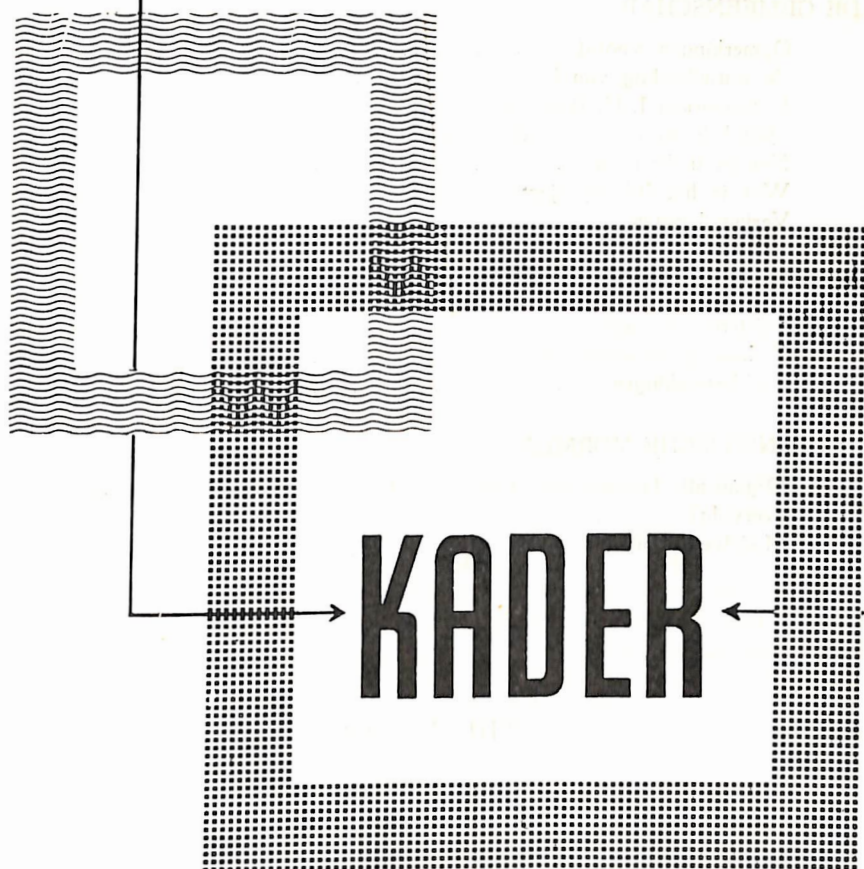

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

7e JAARGANG - OKT.-NOV. 1964 - NR. 4

INHOUD

DE GEMEENSCHAP

Opmerkingen vooraf	61
De ontwikkeling van het ledental	62
In memoriam J. G. Bannink	64
Obstakels in een groepsdiscussie	65
Noteert u dit even?	66
Wat is het Bihar-project?	67
Verjaarskaarten	71

GEESTELIJKE VERZORGING

Luisteren of aanhoren?	72
Zieken- of bejaardenbezoek	73
Boekbesprekingen	73

HUMANISTISCHE VORMING

Organisatie Humanistisch vormingsonderwijs in de gemeenschappen (vervolg)	76
Modelverordening	81

TIJD EN TAAK

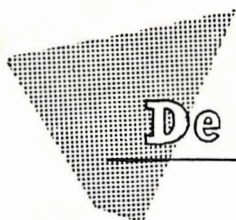
okt.—dec.	Steunactie Bihar.
najaar	Voorlichting voor a.s. dienstplichtigen.
najaar	Vorbereiding congres 1965.
maart '65	Steunfondsmaand.
10 en 11 april '65	Congres in Utrecht.
alle maanden	Informatie van belangstellenden.

K A D E R

ORGAAN VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND

REDACTIE: TH. W. POLET, EMMALAAN 16, SOESTDIJK. TELEFOON 02955-2508

ADMINISTRATIE: OUDEGRACHT 152, UTRECHT, TELEFOON 030-10163 EN 29563

De Gemeenschap

OPMERKINGEN VOORAF

Wie, zoals de redacteur van dit blad, door zijn andere werk in staat is, activiteiten en plannen van zowel de gemeenschappen als van het centrale apparaat van dichtbij te volgen, heeft bepaald niet de indruk, dat we de laatste maanden hebben stilgezeten. En dat bovendien de hoeveelheid werk die verricht moet worden bijna met de week toeneemt.

Om maar even een paar dingen aan te stippen; we zitten midden in de Bihar-actie, die ook van onze besturen en functionarissen de nodige aandacht opeist. Dat is geen langdurige bezigheid, het moet in een paar maanden bekeken zijn. Om daarbij het maximum effect te hebben, is het dus wel nodig om elke daarvoor gunstige gelegenheid te gebruiken door er de aandacht op te vestigen. Voor wie er een speciale avond aan wil besteden en dat verzoek zal van een aantal jongeren zeker komen en die naast de leut toch ook nog enkele feiten wil laten meedelen, verwijzen wij naar het artikel in dit nummer. Het is een enigszins omgewerkte toespraak, die met al hetgeen er al over bekend is naar onze mening voldoende stof verschaft om er een kwartiertje over te praten. En dat kan best door een bestuurslid of iemand uit de naaste omgeving gedaan worden, want hoewel zich enkele sprekers bereid verklaard hebben, spaar ze a.u.b. zoveel mogelijk. De meesten van hen zitten al behoorlijk vol.

Het doorgaan van de ledenwerving is een zaak van lange adem. De resultaten zijn heel goed geweest, maar als we de cijfers van september zien krijgen we het gevoel, dat er vertraging optreedt. Dat mag beslist niet, met onze nieuwe reeks van TV-uitzendingen zal zeker in breder kring belangstelling voor het Verbond groeien. Enkele gegevens van aanbevelingen vindt u elders.

Wat we eveneens niet mogen vergeten is het a.s. congres. Laten we vooral de leden ervan op de hoogte stellen, dat ook zij voorstellen in de gemeenschapsvergadering kunnen brengen. Het mee-denken is een dringende eis. Dat hierbij de besturen voorop dienen te gaan, lijkt ons vanzelfsprekend.

Tenslotte, het zal wel eens voorkomen, dat er op het Centraal Bureau een kleine vertraging ontstaat. Maar men zal dat zeker willen verontschuldigen als men weet, dat er al enkele maanden in het Erasmushuis een grote verbouwing aan de gang is, die voortdurend interne verhuizingen noodzakelijk maakt. Als het over enige tijd klaar is, zullen we eens een aantal foto's afdrukken, zodat iedere lezer kan zien, dat ons personeel in een wat doelmatiger omgeving zijn werk kan doen.

DE ONTWIKKELING VAN HET LEDENTAL

Zoals we ook vroeger wel eens gedaan hebben, geven we hieronder een overzicht van de cijfers per maand tot eind september van dit jaar. Het is een verblijdend geheel en het geeft ook gelegenheid tot het trekken van enkele conclusies en het geven van suggesties.

maand	toetre- dingen	afvoe- ringen	netto groei	totaal ledental
1-1-1964				11.905
januari	46	13	33	11.938
februari	246	31	215	12.153
maart	494	53	441	12.594
april	291	57	234	12.828
mei	191	32	159	12.987
juni	125	24	101	13.088
juli	102	30	72	13.160
augustus	55	25	30	13.190
september	49	24	25	13.215

Wie bovenstaande cijfers wat nauwkeuriger bekijkt, ontdekt dat de werkelijk opvallende stijging in februari begint en, na een topscore in maart en april langzamerhand weer teruggaat tot wat, zij het iets beter, hetzelfde beeld vertoont als de laatste jaren het geval is.

Het hoge cijfer in februari, maart en april valt samen met de TV-uitzendingen op 10 januari en 3 april. Vooral de eerste, die een levendig beeld gaf van de verschillende activiteiten en wat deze voor de mensen betekent, heeft een stroom van aanvragen om inlichtingen tot gevolg gehad.

Als we nu de afzonderlijke maanden van 1963 en 1964 naast elkaar zetten krijgen we voor wat betreft de netto-groei het volgende beeld:

	1963	1964
januari	19	33
februari	23	215
maart	24	441
april	1	234
mei	41	159
juni	14	101
juli	25	72
augustus	23	30
september	82	25

De verschillen zijn tot en met juli opmerkelijk, maar in september van dit jaar is het cijfer in het voordeel van 1963. Naar onze mening is hiervan de oorzaak, dat we officieel in juni 1963 met de informatie begonnen zijn, enige maanden aanloop nodig hebben gehad en in september van vorig jaar de eerste resultaten te zien waren. Maar als we dan naar september van *dit* jaar kijken blijkt, dat er geen enkele reden tot juichen is en de gang er blijkbaar uit is. Dat beeld kan in de nog komende maanden natuurlijk nog ten goede wijzigen, waarbij we echter ook dienen te bedenken dat er in december altijd nogal wat bedankjes komen.

Conclusie twee kan dus zijn, *het blijft onverminderd nodig met de informatie door te gaan*. En laten we ons geen illusies maken, het aantal spontane aanmeldingen voor het lidmaatschap is slechts een gedeelte (10 à 15 %)

van het aantal aanvragen om inlichtingen. M.a.w. er moet voortdurend achterheen worden gezeten.

De televisie is een prachtig middel gebleken om het Verbond in ruimer kring bekend te maken. Voorlopig krijgen we van de VARA elke maand ongeveer 10 minuten zendtijd. Dat lijkt niet veel, maar we hebben al kop-zorg om er een goed program voor te bedenken.

Maar het maximum-effect van die uitzendingen bereikt men, als men in de gemeenschappen er op aansluit. In de eerste plaats door het snel bezoeken van mensen, die via het Centraal Bureau om nadere inlichtingen vragen, maar ook door zowel de aandacht op die uitzendingen te richten die komen gaan als er naar verwijzen als ze (en dan niet al te lang geleden) hebben plaatsgehad. Van beide zaken die door middel van een advertentie in een plaatselijk blad in sommige gemeenschappen gebeuren treft men hierbij een voorbeeld aan.

U kijkt toch morgen- (donderdag)avond om half acht ook naar de

**TELEVISIE-UITZENDING VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND:**

STENEN VOOR BROOD?

Dan weet u wat Humanistisch Geestelijke Verzorging voor de Strijdkrachten inhoudt!

Wenst u inlichtingen over het Humanistisch Verbond?

Wendt u schriftelijk of telefonisch tot: Humanistisch Verbond, Vivaldistraat 3, Zwolle, telefoon 18968.

HUMANISTISCH VERBOND - HILVERSUM

Nadere inlichtingen n.a.v. de televisie-uitzending van gisteravond, worden gaarne verstrekt door onze secretaresse mevr. T. Buisman-Groenendaal Oosterengweg 203, tel. 1 10 73.

Men kan ook, en dat middel wordt hier en daar al toegepast, een aantal folders, die gratis bij het Centraal Bureau verkrijgbaar zijn, eventueel verzeld van een aardig briefje van de plaatselijke gemeenschap klaar maken voor verzending aan de adressen waarover men beschikt en die dan op de dag van de T.V.-uitzending versturen. Dan krijgen de geadresseerden ze de volgende dag in huis en sluit dit aan op wat men eventueel heeft gezien. En het is misschien goed er op te wijzen dat dit gerust adressen mogen zijn, b.v. van zich in de afgelopen maanden in de gemeente gevestigd hebbende buitenkerkelijken, die al eens eerder zijn bewerkt. Iedereen weet hoeveel drukwerk, folders enz. elke dag in de bus komen en veel ervan wordt ongelezen weggegooid. Vandaar dat het aanbeveling verdient de zaak *als brief* te verzenden. Liever een klein aantal van enigszins geselecteerde adressen op deze manier dan een grote hoeveelheid, min of meer in het wilde weg.

Tenslotte, en hier spreken we ook weer uit de praktijk van enkele gemeenschappen, bijeenkomsten die informatie verstrekken worden, mits goed voorbereid, veel beter bezocht dan vele jaren het geval is geweest. Er zijn nogal wat gemeenschappen met een groot werkgebied, waarbij de kern van de leden in één gemeente woont, maar waaromheen tal van plaatsen en plaatsjes zijn met enkele leden. Het is niet alleen een eis van fatsoen dat men af en toe voor die leden ook eens een bijeenkomst belegt, maar het blijkt een bijzonder werkzaam middel te zijn om de kring uit te breiden. Zo heeft Zwolle enkele weken geleden in Kampen een informatie-avond gehouden die veel aandacht heeft getrokken, leden heeft opgeleverd en tot het oprichten van een werkgroep geleid. Wageningen heeft plannen t.a.v. Renkum en Ede, Laren/Blaricum voor Huizen en er zijn er nog wel meer te noemen. Het verdient wel aanbeveling hierover van te voren overleg te plegen met de organisatie-secretaris.

IN MEMORIAM J. G. BANNINK 30-6-'64

Johan Bannink was, behalve tweede voorzitter van de gemeenschap Enschede, ook medewerker geestelijke verzorging.

De titel raadsman heeft hij niet willen aanvaarden, en dat typeerde hem. Het zou niet in zijn geest zijn, hier uitvoerig te schrijven over zijn werk voor de samenleving, de humanistische gemeenschap en de mensen die persoonlijk steun bij hem vonden.

Hij schiep een sfeer van bezinning en intimiteit, maar steeds in verbinding met het moderne werelddenken. Studeren bleef hij, ook door de persoonlijke worsteling met pijn en ziekte heen, tot in zijn laatste dagen toe.

Veel van hem leeft voort door zijn werk, maar ook persoonlijk bij ons zijn medewerkers, zijn vrienden, zijn vrouw. Een kracht die, zoals het bij hem altijd was, zich verbindt met stilte.

Kr.

OBSTAKELS IN EEN GROEPSDISCUSSIE

In een groepsgesprek moeten de deelnemers voortdurend attent zijn op allerlei onduidelijkheden, onjuiste redeneringen en gespreksfouten, die een juiste gedachtengang vertroebelen. Hieronder geven wij een overzichtje van allerlei obstakels, die in een groepsdiscussie kunnen voorkomen opdat u deze in de praktijk gemakkelijker zult kunnen herkennen en bestrijden:

1. Het gebruik van *woorden met een vage betekenis*. Vraag om een definitie of een concreet voorbeeld.
2. Het gebruik van *vreemde woorden*. In de eerste plaats moet u nagaan of alle aanwezigen dit woord begrijpen, het kan echter ook voorkomen dat de spreker zelf het woord verkeerd gebruikt. Zorg voor een nederlandse vertaling van het betreffende woord.
3. Het gebruik van *woorden met een sterke gevoelswaarde*. Vervang deze woorden door minder emotioneel geladen termen.
4. Het *verwarren van feiten en meningen*. Soms zegt men dat iets zo „is”, omdat het „zo hoort”. Deze dingen moeten goed onderscheiden worden.
5. *Generaliseren* door een algemeen oordeel uit te spreken op grond van slechts enkele waarnemingen. Hierop kan de gespreksleider vragen naar het aantal waarnemingen en in de groep vragen naar andere waarnemingen, die al of niet in overeenstemming zijn met het uitgesproken oordeel.
6. *Metten met twee maten*. Een bepaald argument wordt in het ene geval wel en in het andere geval niet geaccepteerd. De spreker moet in dit geval worden gewezen op zijn inconsequentie.
7. *Denken in een zwart-wit schema*. Het type van „Mussert of Moskou”. Erop wijzen, dat er meer dan twee mogelijkheden zijn.
8. Iemand *in een extreme hoek dringen* door hem consequenties in de schoenen te schuiven, die hij helemaal niet heeft bedoeld of gezegd of door hem een extremistisch etiket op te plakken. In dit geval dient men het extremisme af te wijzen en de oorspronkelijke mening nader te verduidelijken.
9. *Afdwalen van het onderwerp* door bijvoorbeeld via een bepaald voorbeeld het gesprek op een ander onderwerp te brengen. Hier is het zaak het gesprek terug te leiden op het oorspronkelijke onderwerp.

J. de Leede

NOTEERT U DIT EVEN?

Sprekerslijst

Door het overlijden van Mr. A. Murman moet helaas zijn naam van de lijst geschrapt worden.

Handleiding voor gespreksgroepen

Deze documentatie van de hand van H.B.-lid J. de Leede is aan alle secretariaten gezonden. De bedoeling is wel, dat er wat mee gedaan wordt en b.v. ter hand gesteld aan leden, die iets voor het leiden van een gespreksgroep voelen. Ook de leiders van bestaande groepen dienen er kennis van te krijgen.

Aan de bij het C.B. bekende adressen zijn exemplaren gezonden, maar verzocht wordt hiernaar te informeren. Er zijn er genoeg in voorraad om meer mensen van dienst te zijn.

Topkader-conferentie 6 en 7 februari 1965

De in de De Ark te houden TKC voor alle gewestbesturen *gaat niet door*. Het Dagelijks Bestuur meent, dat door de in het najaar '64 gehouden 2 regionale conferenties er al voldoende communicatie heeft plaats gevonden en het, i.v.m. het congres raadzamer is in de herfst van '65 de gewestbesturen bijeen te roepen.

Congres 1965

Willen alle besturen nog eens nalezen wat hierover op bldz. 44 en 45 van het juni-juli van Kader gedrukt staat? Er heersen blijkbaar nog enkele misverstanden. Voor de goede orde herhalen we nog eens:

indiening van eventuele voorstellen *vóór* 21 januari;

indiening van amendementen *vóór* 18 februari;

rondzending beschrijvingsbrief 13 maart uiterlijk.

Om de leden er van in kennis te stellen dat, indien zij willen dat door hun gemeenschap voorstellen worden ingediend en zij dienaangaande suggesties hebben, is het wel nodig dat ook de leden van de eerste datum op de hoogte gebracht worden. Dit houdt natuurlijk in, dat het bestuur ervoor zorgt, dat er een ledenvergadering ter behandeling plaats vindt. In het volgende nummer van „In en Om” zal ook hierop gewezen worden.

Verhoging abonnementsgelden

Met ingang van 1 januari 1965 worden de abonnementsgelden voor „Mens en Wereld” en „Rekenschap” verhoogd. Dit werd in „In en Om” van oktober ook vermeld. Aangezien ons daarna nog enkele gemeenschapsbladen onder ogen kwamen, waarop de oude prijs voorkwam, wijzen wij hier nog eens op.

WAT IS HET BIHAR-PROJECT?

Geschiedenis

Het zal duidelijk zijn, dat toen onze voorzitter Dr. van Praag op een persconferentie in april van dit jaar de mededeling deed, dat door de Internationale Humanistische en Ethische Unie, waarvan de heer van Praag eveneens voorzitter is, een ontwikkelingsproject in India ter hand zou worden genomen, dit plan niet plotseling uit de lucht is komen vallen. Daar is het nodige aan vooraf gegaan en het lijkt mij juist daarvan iets te vertellen.

In juli 1962 werd door de directeur-generaal van één van de organen van de Verenigde Naties, de Voedsel- en Landbouworganisatie (F.A.O.) aangekondigd, dat na een reeks van studies, welke jaren in beslag hadden genomen, het initiatief was genomen om te komen tot een campagne, die voorlopig 5 jaar zou duren. Het was de zgn. *Freedom for Hunger Campaign*, hier genoemd de anti-honger campagne, een plan dat beoogde om aan de honger in de wereld een einde te maken. Het zou gebeuren niet door schenkingen, door het zenden van voedsel, maar de oorzaken in de grond moeten aantasten, n.l. door meer voedsel voort te brengen, beter voedsel te produceren, de landbouwmethodes te verbeteren, kortom het vereist een opvoeding van die delen van de bevolking op onze aarde, die voortdurend aan de rand van de hongersnood leven of die op grond van traditie en onkunde niet in staat zijn andere, betere gewassen voort te brengen en wijziging te brengen in hun voedingsgewoonten. Uit een rapport van deze directeur-generaal van de F.A.O., Dr. Sen, blijkt dat de toestand ondanks de ontzaglijke inspanningen er bepaald niet rooskleuriger op geworden is. Het is een wedloop tegen de bevolkingsexplosie, waarvan experts schatten, dat de huidige wereldbevolking, die thans ongeveer 3 miljard bedraagt, tegen het einde van deze eeuw zal zijn verdubbeld. Er komen n.l. jaarlijks 63 miljoen mensen erbij, d.w.z. de gezamenlijke bevolking van b.v. België, Groot-Brittannië en Nederland. Een voorname rol speelt hierbij de verbetering van hygiënische toestanden, waardoor de mensen ook ouder worden.

Toen Dr. Sen zijn plan bekend maakte en opriep tot een kruistocht, heeft het bestuur van onze humanistische Internationale zich erop bezonnen, wat wij zouden kunnen doen. Bekend is, dat vele leden van humanistische organisaties als individuen reeds lang op dit gebied werkzaam zijn, hetzij als bestuurders van organisaties zoals hier in Nederland de NOVIB, maar ook als deskundigen. Nog pas is aan de verschillende leden-organisaties van de Internationale gevraagd, welke leden in het kader van het werk van de Verenigde Naties werkzaam zijn en voor een betrekkelijke kleine wereldorganisatie als de IHEU is dat een indrukwekkend aantal. Verbazing behoeft dit overigens niet te wekken bij mensen, voor wie de verantwoordelijkheid voor hun medemens in hun leven van grote betekenis is.

Maar de vraag kwam naar voren en werd tevens bevestigend beantwoord, of het niet mogelijk zou zijn, dat de Internationale in het kader van de anti-honger campagne een *eigen bijdrage* zou kunnen leveren, een eigen project ter hand te nemen en dan liefst daar, waar we verzekerd konden

zijn dat een ledenorganisatie er achter zou staan. Wie de kaart van de Internationale bekijkt, zal het niet moeilijk vallen te ontdekken, dat hiervoor in de eerste plaats India in aanmerking komt. Daar immers bestaat een humanistische organisatie, de Indian Radical Humanist Movement, aangesloten bij onze Internationale, die niet alleen over een aantal bekwame en toegewijde medewerkers beschikt, maar bovendien een groot gezag in dat reusachtige land bezit. En toen dan ook door onze internationale secretaris Blackham aan onze India'se vrienden om voorstellen gevraagd werd, zijn die er ook gekomen en bestudeerd.

Het is begrijpelijk, dat een dergelijk plan grondige studie vereist en vooral dient te worden nagegaan of het uitvoerbaar is, ook al met de middelen die naar verwachting kunnen worden opgebracht. Het is helemaal geen kunst om een kreet te slaken in de geest van: de humanisten gaan India helpen, om dan vervolgens tot de ontdekking te komen, dat zoiets niet te behappen valt, om het maar eens populair te zeggen. Humanisten zijn wel idealisten, maar ze zijn ook nog realist, en hebben er een hekel aan beloften te doen waarvan van te voren al valt te zeggen, dat ze niet kunnen worden ingelost.

Dat is dan ook de reden, dat het *eerste* plan dat vanuit India kwam, voorlopig ter zijde moest worden gelegd of liever, dat het moest worden ingekrompen.

Bihar

Het huidige project verschilt n.l. in principe alleen maar in omvang, niet in bedoeling. De Indiase beweging kon ons een project voorleggen dat betrekking had op een streek in de deelstaat Bihar, gelegen in het Noord-Oosten. Dat men het oog daarop liet vallen, had een bijzondere reden. Die reden was niet dat de bewoners van die streek er beroerder aan toe waren dan elders, want de armoede in grote delen van India is enorm, ondanks de gigantische inspanning die door de regering en allerlei hulporganisaties verricht wordt. Maar de streek, waarom het thans gaat, had het voordeel dat de Indiase humanisten daar de beschikking hadden over een figuur in de persoon van een Mr. Shastri, die over een jarenlange ervaring beschikte en bovendien het volledige vertrouwen van de bevolking geniet. Shastri is mede-oprichter van de Indiase humanistische beweging geweest, en een man die nationale bekendheid heeft ten aanzien van zijn activiteiten op landbouwgebied. Van beroep onderwijzer, heeft hij bijzonder belangrijk maatschappelijk en opvoedingswerk gedaan in de streek die het plan omvat. Hij heeft daar een geheel netwerk van medewerkers opgebouwd, waarvan enkelen eveneens tot vooraanstaande posten geroepen zijn. Tevens schreef hij een aantal boeken en is een belangrijk medewerker van het Indiase Renaissance Instituut, de braintrust van de humanistische beweging, die echter ook nationale en internationale erkenning ondervindt, o.a. door belangrijke giften van de bekende Rockefeller Foundation.

Deze achtergrond maakt de zaak in wezen veel eenvoudiger. Want dit betekent dat in elk geval één van de weerstanden, die elke ontwikkelingshulp ondervindt, n.l. de argwaan en onverschilligheid van de bevolking, niet behoeft te worden overwonnen. U vindt dit ook terug in het artikel van Koopman in ons Bihar-nummer, in wezen is de ontwikkelingshulp

voor alles een *menselijk probleem*. Hoe overtuigd men de betrokkenen dat ze het zelf moeten doen? Ik hoef u niet te zeggen dat dit op en top ook een humanistische overtuiging is.

Het project

Zonder in al te veel details te vervallen komt het huidige plan er op neer, dat in een gebied van ongeveer 100 km², waar 54 dorpen verspreid liggen begonnen zal worden. Er wonen daar ongeveer 16.000 mensen, waarvan het grootste deel landbouw bedrijft, met of zonder eigen land (65 %), waar 20 % uit de voormalige paria's bestaat, die allerlei dingen doen waarmee ze iets kunnen verdienen waar verder nog wat kleine handwerkslieden leven, overigens een te verwaarlozen aantal.

Wat Shastri, die zich van de steun van de provinciale regering verzekerd heeft nu wil doen, is in een 5-jaren plan te trachten de levensomstandigheden van de bevolking te wijzigen en op een hoger peil te brengen. Het eerste jaar zal nodig zijn om wat men noemt het juiste klimaat te creëren, d.w.z. door het bijeenroepen van de hongerende bevolking, met hen te praten en hen over te halen iets te gaan doen. Hun zelfvertrouwen moet gewekt worden, de geest van co-operatie, die in India sterk wordt gepropageerd, aangekweekt. En er zal bovendien een begin gemaakt worden met family-planning, het verstrekken van aanwijzingen t.a.v. het bepalen van een verantwoordde gezinsgrootte. Het zal u bekend zijn, en ook daarover vindt u in ons Biharnummer enkele gegevens, dat dit in India tot de regeringspolitiek behoort.

De overige vier jaren zullen gebruikt worden voor het organiseren van zowel consumenten als producenten co-operaties, waarbij praktische training gegeven zal worden in het gebruik van betere landbouwmethodes, bevloeiing, en de organisatie van credietverlening, waardoor men uit de handen van geldschietters blijft, die als een pest kunnen worden aangeduid.

Wat Shastri vooral voor ogen staat, is bevordering van klein-industrie en verbetering van de grond. Zijn plannen bevatten enkele co-operative bedrijven voor het maken van schoenen, matten en manden, dekens, breigaren enz. Om dit aan de mensen te leren zijn enkele experts voor een jaar nodig, die vanuit de directe omgeving beschikbaar zijn en door het gouvernement betaald zullen worden tegen een heel bescheiden loon, omdat ook hier weer een beroep gedaan moet en kan worden op naaste medewerkers en leden van de humanistische beweging.

Niet alleen werklozen en bedelaars zullen hier worden tewerk gesteld, maar ook zij die reeds handwerkslieden zijn en bovendien leden van de paria-kaste, die thans zo'n beetje rondscharrelen.

In de betreffende streek zijn ongeveer 5600 mensen zonder land. Zij zullen tewerk gesteld worden bij de grondverbetering, bij de aanleg van kanalen, visvijvers, aanleg van wegen, graven van bronnen en dit betekent niet alleen dat aan hun onzeker bestaan van of helemaal geen werk en dus ook geen eten, of zeer ondergeschikt en slecht betaald werk een eind zal komen, maar dat ze iets van arbeidsvreugde zullen vinden.

Dit alles is heel serieus onderzocht en het zijn geen fantastische plannen. Er is bovendien nog het voordeel aan verbonden, dat als er meer geld zou komen dan nu voor dit bescheiden plan begroot is, zonder enige moeite het

project kan worden uitgebreid. Dan wordt er een ander, aangrenzend stuk van de provincie bij betrokken, waar de condities waaronder de mensen leven gelijk zijn en de problemen ook en waar op dezelfde wijze verbetering in gebracht kan worden.

De kosten

Hoe vreemd het voor ons ook klinkt, om dit plan ten uitvoer te brengen is belachelijk weinig geld nodig. Het is begroot op ongeveer f 135.000,—, waarvan een deel door de regering, wordt betaald, een ander deel in de loop der jaren door de bewoners zelf en tenslotte voor de humanistische beweging een bedrag van naar schatting van f 75.000,— overblijft. Nu zijn er uit de aard der zaak een aantal groepen en groepjes binnen de Internationale die over onvoldoende middelen beschikken, b.v. Korea, of de Philippijnen of één van de andere groepen die pas van de grond komen en soms zelf in gebieden leven waar men van ontwikkelingsgebieden kan spreken. Het geld moet dus van de grote organisaties komen en daarbij komt het naar onze mening vooral aan op Nederland. Niet voor niets wordt de Nederlandse humanistische beweging als de voornaamste ledenorganisatie beschouwd, wat al blijkt uit het feit dat onze voorzitter ook voorzitter van de Internationale is en het hoofdkwartier in ditzelfde gebouw gevestigd. We hebben als Nederlandse staf en bestuur het gevoel, dat als wij er in slagen om een fikse som op tafel te leggen, de anderen zeker niet zullen achterblijven. En dan zou het wel eens kunnen zijn, dat we aan onze Indiase vrienden de verheugende mededeling kunnen doen, dat het project van groter omvang zal kunnen worden en meer mensen geholpen.

Misschien vindt u het maar een bescheiden project en dat is het ook. Maar het is beter om een bescheiden zaak tot stand te brengen, dan in een groot brok te blijven steken. Daarmee worden onze medemensen niet geholpen, integendeel, ze verliezen hun moed, die ze met zoveel moeite hebben opgebracht. En bovendien, het is altijd onze tactiek geweest, dat we de enorme problemen waarvoor onze generatie gesteld staat, stuk voor stuk te lijf gaan.

Wat kunnen we doen?

Dat we voor dit project een beroep op onze leden willen doen, zal duidelijk zijn. Wat we nodig hebben is geld. En wat we in het bijzonder *aan onze jongeren* vragen is al hun energie, hun fantasie en hun vindingrijkheid aan het werk te zetten om te trachten dat geld bij elkaar te brengen. Op welke manier is hun zaak. Het mag door bij de gemeenschapsbesturen er op aan te dringen bij elke gelegenheid als er leden bijeen zijn geld in te zamelen, het mag door de leden thuis op te zoeken, het kan door het beleggen van speciale avonden, tentoonstellingen, cabaretvoorstellingen en wat niet al. Het zal duidelijk zijn dat ook vanuit het centrale apparaat doorgegaan zal worden in zo groot mogelijke kring hiervoor belangstelling te wekken. Daarbij denken we aan enkele radio-toespraken, het speciale Bihar-nummer is een belangrijke ondersteuning en we zullen in de komende maanden nog wel meer verzinnen.

We menen echter, dat vooral onze jongeren voor de zaak waarom het gaat begrip zullen opbrengen. Niet voor niets hebben onlangs vele jongeren-organisaties er bij de regering op aangedrongen om de steun voor de ontwikkelingslanden te verhogen. Dit vraagstuk leeft vooral bij jongeren en daarom is ook een activiteit er voor te zorgen dat er over gesproken wordt en het niet naar de achtergrond wordt verdrongen.

Of we zullen slagen weten we niet. Maar de reacties die we sedert de eerste publicaties hebben ontvangen geven ons goede hoop. Niet alleen dat er gemeenschappen zijn, zoals Laren/Blaricum waar men al bezig is geld te verzamelen, maar we hebben ook al een aanbieding van een man, die een belangrijke functie in de industrie inneemt en die ter plaatse wil gaan kijken, omdat hij toch binnenkort in de buurt is.

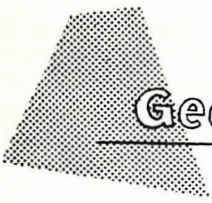
Door het met een zekere regelmaat verzenden van een speciaal mededelingenblad waarvan inmiddels al twee exemplaren zijn verschenen, zullen we de besturen op de hoogte houden.

Polet

VERJAARSKAARTEN

De federatie Den Haag van het H.V. heeft 4 verschillende kaarten laten maken met een houtsnede van Han Krug. Deze keurig uitgevoerde kaarten kunt U voor ons werk bestellen à f 1,— per 8 stuks plus portokosten bij mevr. A. Treurniet-Wiersma, de Sav. Lohmanlaan 71, Den Haag.

Geestelijke Verzorging

19. LUISTEREN OF AANHOREN ?

„Ach, als je maar naar iemand luistert, dat betekent al zoveel...”

Inderdaad, dat kan; maar het kan ook een goedkoop gezegde zijn, en een oppervlakkige daad.

Een van onze medewerkers vestigde onlangs mijn aandacht daarop. Men kan met „luisteren” ook bedoelen een *aanhoren*, geduldig of met verborgen ongeduld of terwijl men al denkt over wat straks zelf te zullen zeggen.

Daarmee vernedert men de ander, die bezig is iets van zich persoonlijk uit te spreken. Men neemt hem niet ernstig.

Wat ons menigmaal ontbreekt, is werkelijke belangstelling, niet als een vaktechniek, maar voor de mens zelf tegenover ons. Ook al lijkt hij zeurderig of niet geheel to the point — het feit dat hij op dit moment juist dit zegt openbaart altijd iets van hemzelf, hij openbaar zichzelf erin: in de keuze van het punt waarover hij „zeurt” en in de omstandigheid, dat hij daar niet bovenuit komt: waarom? Het is altijd méér dan alleen maar „zeuren”. Het is *altijd* meer.

Stel ik me niet werkelijk in op hem, neem ik er de tijd niet voor — dan wordt het een schijnvertoning die meer kwaad kan doen dan goed. Niet alleen verneder ik de ander, maar ik devalueer ook mijzelf, m'n manier van zijn in de wereld. Dan komt de gedachte „Wat moet ik nu antwoorden?”, er komt haast, onzekerheid, en ik kies maar wat me het waarschijnlijkst voorkomt, op hoop van ... En om ermee klaar te zijn, tenminste voor deze keer.

Nemen we daarentegen de rust, om ons werkelijk af te stemmen op de ander — dan zullen we ook de moed hebben om te zeggen: ik weet het nog niet, we zullen er nog verder op moeten ingaan (nu of bij een volgende afspraak). De ander ervaart dan wel degelijk met ons mee, dat juist dit *niet* uit een tekort aan indenken komt, maar uit uiteindelijk werkelijk *au sérieux* genomen te worden.

Au sérieux — eindelijk. Dat laatste is letterlijk te nemen. Want hoe weinig vindt men iemand, die zó luistert en antwoordt (immers luisteren en antwoorden worden dan één). Zullen wij de zoveelste zijn die het maar half doet, goedbedoeld?

Kruyswijk

ZIEKEN- EN BEJAARDENBEZOEK

Begin 1964 is verschenen een handleiding voor het Ziekenbezoek en een handleiding voor het Bejaardenbezoek. U kunt deze eventueel aanvragen bij het Centraal Bureau, Oude Gracht 152, Utrecht. Bij de handleidingen is een bescheiden literatuurlijst gevoegd met de aanduiding waar genoemde literatuur verkrijgbaar is. Wij zullen trachten om belangrijke publicaties op dit gebied in deze rubriek aan te kondigen en eventueel te bespreken. Hieronder vindt U enkele boekbesprekingen van werken die op genoemde literatuurlijstjes voorkomen.

A. Treurniet-Wiersma.

PSYCHOLOGIE VAN HET ZIEKBED

door

Dr. J. H. van den Berg

Een hoofdstuk uit de medische psychologie

Dr. J. H. v. d. Berg is zenuwarts en hoogleraar in Utrecht en Leiden. Reeds in 1952 verscheen de eerste druk van bovengenoemd boekje van 47 blz. en thans is de negende druk verschenen. Het is dus wel een bewijs dat dit uitstekende werkje in een zekere behoefte voorziet. Wij kunnen het ook iedere ziekenbezoekster van harte aanbevelen. Het is in onze eigen bibliotheek verkrijgbaar. Uitgever G. F. Callenbach te Nijkerk.

De reacties op dit werkje waren talrijk en waardevol, schrijft dr. v. d. B. en hij zal later nog eens een uitvoeriger boekje schrijven n.a.v. deze reacties.

De schrijver stelt zich allereerst de vraag wat ziek zijn is. Als voorbeeld ziet hij zich zelf als zieke huisvader. Men komt soms in conflict met de „omgeving”; men wordt niet helemaal ernstig genomen of de evt. bezoeker blaakt van een bagatelliserend optimisme. De zieke ontdekt de ernst van de ziekte of wordt geconfronteerd met een ernstig lijden en de mogelijkheid van een sterfbed. Sommige zieken staan afwijzend t.a.v. de ziekte en de dood. Dr. v. d. B. meent echter dat de zieke desgewenst niet bedrogen mag worden en recht heeft op een eerlijk antwoord.

De schr. tracht zich ook te verplaatsen in de situatie van de zieke huismoeder die haar werk over moet geven aan een „vreemde”. Het is de kunst van een zieke de ziekte te sublimeren.

Aan de bezoeker geeft dr. v. d. B. enige raadgevingen n.l.:

1. Doe gewoon: wacht af wat de zieke van u verwacht en tracht u te verplaatsen in de toestand van de patiënt;

2. Neem de tijd en toon geen haast. Dit wil niet zeggen dat men lang blijft!
3. Men gaat zitten, doet jas uit en legt de hoed evt. uit handen.
4. Vergeet niet dat de zieke ziek is!
5. Wen niet te snel aan het ziek zijn van de zieke;
6. Toon geen antipathie tegen het zieke lichaam;
7. Het is niet juist het gesprek over de ernst van de ziekte uit de weg te gaan;
8. Spreek niet met anderen over de zieke als hij er zelf bij is;
9. Zieken bezoeken is niet gemakkelijk!

De schr. meent dat de zieke in zijn arts een vertrouwde vriend moet kunnen zien zonder barricade; hij is bij hem en met hem. Hij is de vertrouwde in de strijd tegen ziekte en dood. Dat betekent echter niet dat hij betrouwbaar is. In het voorwoord bij de tweede druk schrijft dr. v. d. B. dat velen hem vroegen waarom hij in de psychologie van het ziekbed met geen woord heeft gerept over een evangelische benadering van de zieke. Zijn antwoord is het volgende:

„Het is mijn overtuiging dat wanneer een evangelische benadering niet in de gewone omgang met de zieke werkelijk wordt, het zinloos en misleidend is, de zieke met godsdienstige woorden tegemoet te komen, of beter: lastig te vallen, want van een tegemoetkomen is dan geen sprake meer. Wanneer in deze psychologie van het ziekbed niets blijkt van een evangelische benadering, dan beschouw ik mijn poging als mislukt. Het was dus met opzet dat ik zweeg over de troost, die de zieke vanuit het Evangelie bereikt, de enige troost die werkelijk en algehele hulp verschaft. Een troost evenwel die, zo lijkt mij, alleen mag worden uitgesproken, wanneer in de wijze, waarop men bij de zieke is, reeds alles vervat ligt, wat deze troost wil meedelen.”

A. T. W.

„*„OUD WORDEN IN DEZE TIJD”*, man en vrouw rondom en boven de zestig.

Bovengenoemd boek werd geschreven door J. C. van Andel en O. van Andel-Ripke met een bijdrage van prof. dr. P. J. Bouman over het historisch en sociologisch aspect van de problemen van de ouderdom. Het werd in 1953 uitgegeven bij J. Bijleveld in Utrecht (165 blz.). Dit artsen-echtpaar heeft verschillende goede populaire boeken over menselijke problemen in verschillende levensfasen geschreven: opvoeding van kinderen en van pubers, de vrouw in de overgangsjaren en problemen van het oudworden.

In het voorwoord van bovengenoemd boekje schrijven ze:

„Wie zich tot taak heeft gesteld om omstandigheden te bestuderen,

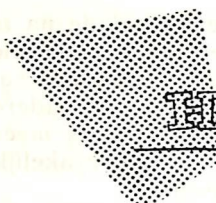
waaronder kinderen en jonge mensen van nu opgroeien, teneinde na te gaan in hoeverre ontwikkeling en karaktervorming der jonge generatie beïnvloed kan worden door maatregelen van verzorging en opvoeding, zal telkens weer in aanraking komen met levensproblemen der oudere generaties. Voortgezette kinderstudie brengt ons dan ook steeds meer de overtuiging bij, dat opvoedingsfouten in grote mate mee aansprakelijk zijn voor ontsporing en ontwrichting in latere levensfasen."

Maar er wordt ook aan de jongeren begrip gevraagd voor de speciale problemen van de zwakkeren, ouderen en minder levenskrachtigen.

Na de inleiding „Ouderdom komt met gebreken", bespreken schrijvers het probleem der generaties en hun onderlinge verhouding: oudere mensen in het volle leven; oude mensen in jonge gezinnen; jonge mensen inwonend bij of afhankelijk van ouderen. Na de beide opstellen van prof. Bouman volgen de hoofdstukken over de psychologische problemen van het oud-worden t.a.v. het werk, het huwelijk, de kinderen en kleinkinderen. Men gaat uitvoerig in op verschijnselen van lichamelijke en psychische slijtage, van depressies en zwaarmoedigheid. Men treft bejaarden die verlangen naar de dood maar men vindt soms ook een grote angst voor de naderende dood. In het hele boekje wordt veel verwezen naar andere belangrijke lectuur, terwijl het boek sluit met een uitvoerige lijst van vreemde woorden en technische termen met hun vertaling. Toen genoemd werk verscheen in 1953 kwamen de eerste moderne „bejaarden-centra" klaar. Op het hele gebied van de bejaardenzorg is juist de laatste 10 jaar veel gebeurd waar men in 1953 nog nauwelijks aan toe was. Daarom willen we besluiten met de lijst van wensen die het echtpaar van Andel aangaf en die zeker nog niet in vervulling zijn gegaan, maar die in het middelpunt van de belangstelling staan.

1. verruiming der financiële voorzieningen t.b.v. oude mensen, zodat ze niet meer afhankelijk zijn van liefdadigheid in welke vorm ook;
2. voldoende geschikte woningen waar man en vrouw bij elkaar kunnen blijven en zo lang mogelijk voor zichzelf en elkaar kunnen zorgen; waar ze ook vrienden kunnen ontvangen, kinderen en kleinkinderen, opdat alle banden welke voor hen en de anderen van betekenis zijn kunnen worden aangehouden;
3. opleiding en voorbereiding van sociale werksters, die de ouderen met raad en daad ter zijde kunnen staan;
4. verschaffen van en bemiddelen bij passende arbeid en boeiende bezigheid voor uren van ontspanning en eenzaamheid;
5. het bevorderen van contacten tussen alleenstaande oude mensen;
6. geregelde contrôle op de gezondheidstoestand, hulp bij ziekte en gebrekkigheid, gelegenheid tot verpleging en verzorging indien de eigen krachten niet toereikend zijn;
7. inschakeling van kerken en alle verenigingen die op andere grondslag geestelijke contacten onderhouden bij de sociale zorg voor oude mensen, opdat ook hun culturele en geestelijke behoeften worden behartigd.

A. T.-W.

Humanistische vorming

ORGANISATIE HUMANISTISCH VORMINGSONDERWIJS IN DE GEMEENSCHAPPEN (vervolg)

In het vorige nummer van Kader (juni/juli 1964) werden enige suggesties gegeven over de wijze waarop de eerste stappen gedaan kunnen worden op weg naar Humanistisch Vormings Onderwijs. Er van uitgaande, dat er een geslaagde openbare bijeenkomst is geweest of dat in kleiner verband met personen uit het onderwijs en belangstellenden een enthousiaste bespreking heeft plaats gevonden, komt er een werkgroep tot stand. Wellicht was deze er al om voorgaande activiteiten voor te bereiden en uit te voeren, maar de ervaring heeft geleerd, dat op een goede bijeenkomst vaak de juiste mensen naar voren komen voor een werkgroep.

Men kan zich afvragen of een dergelijke werkgroep nu wel noodzakelijk is. Natuurlijk kan een gemeenschapsbestuur de werkzaamheden ook zelf ter hand nemen, maar men moet niet te gering denken over de omvang er van en ook dient men zich er van te vergewissen of er in het bestuur voor dit werk wel de juiste mensen zitten. Mensen dus, die enerzijds voldoende afweten van het vormingsonderwijs of bereid zijn de hierover verschenen publicaties te bestuderen¹⁾, zodat er op binnenkomende vragen een juist antwoord gegeven kan worden; anderzijds mensen, die een behoorlijk inzicht hebben in de plaatselijke onderwijssituatie en bij voorkeur enkele hoofden van scholen, directeuren en rectoren kennen.

De werkgroep

Het is in de afgelopen tijd weleens voorgekomen, dat er een werkgroep was of dat men er wel een zou kunnen instellen, maar dat men eigenlijk niet goed wist wat er gedaan zou moeten worden. Nu valt de taak van een werkgroep in drie delen uiteen (waarbij wel bedacht dient te worden, dat deze taken niet per sé afzonderlijk van elkaar uitgevoerd behoeven te worden):

- a. het propageren van het idee van Humanistisch Vormings Onderwijs en het winnen van contribuanten voor het Centrum voor Humanistische Vorming;
- b. het bevorderen van Humanistisch Vormings Onderwijs aan de bestaande plaatselijke onderwijsinstellingen;
- c. de ouders van de daarvoor in aanmerking komende leerlingen enthousiast maken en het omzien naar personen, die eventueel in aanmerking komen om dit onderwijs te geven.

Deze verschillende taken zullen nader worden uitgewerkt en aan de hand van voorbeelden uit de praktijk toegelicht worden. Uitdrukkelijk moet er

echter daarbij op gewezen worden, dat dezelfde praktijk reeds geleerd heeft, dat er vele wegen naar Rome leiden of in ons geval bij voorkeur naar het Humanistisch Vormings Onderwijs. Telkens weer blijkt, dat óf door de vindingsrijkheid van de werkgroep óf door de afwijkende plaatselijke onderwijssituatie de gehele materie op een andere wijze wordt aangepakt. Uiteraard binnen de grenzen van het redelijke, zijn alle wegen begaanbaar mits ze maar tot het gestelde doel leiden.

Het Centrum voor Humanistische Vorming

Als een van de drie taken is genoemd het propageren van het idee van Humanistisch Vormings Onderwijs en het winnen van leden voor het Centrum voor Humanistische Vorming.

Men kan denken over het vormingsonderwijs, zoals men wil, een feit blijft, dat het te zijner tijd een in de wet vastgelegd recht wordt. Er zullen dan verzoeken van ouders, hoofden van scholen e.d. komen of wij dit onderwijs willen verzorgen. Nu reeds komen er dergelijke verzoeken, vooruitlopend op het van kracht worden van de wet.

Om aan deze verzoeken, zowel nu als later, te kunnen voldoen, moeten mensen worden opgeleid, moeten lesprogramma's worden voorbereid e.d. Hieraan zijn kosten verbonden en die zijn meestal hoger, dan zich aanvankelijk liet aanzien. Zij moeten worden bestreden uit de bijdragen van de contribuanten van het Centrum voor Humanistische Vorming.

De taak van het Centrum is echter ook het propageren van het idee van Humanistisch Vormings Onderwijs, want de wet schrijft nu eenmaal voor, dat de ouders 'de wens te kennen moeten geven' dat hun kinderen dit onderwijs volgen. Wij zitten hiermee in de beruchte vicieuze cirkel, want weten wij voldoende contribuanten te winnen teneinde meer gelden binnen te krijgen voor een deugdelijke voorbereiding van het vormingsonderwijs, dan propageren wij tevens het idee van dit onderwijs met als gevolg dat er op korte termijn vraag naar ontstaat. Daar deze vraag er toch al is, heeft het geen enkele zin de propaganda voor het Centrum te staken. Juist het tegendeel is waar; omdat er toch reeds vraag is, moet het werven van contribuanten intensief worden aangepakt.

Behalve de geijkte wegen als openbare bijeenkomsten en schriftelijke of persoonlijke benadering op het individuele vlak, mogen hier vooral niet de spreekbeurten voor oudercommissies, ouderraden, schoolverenigingen, afdelingen van Volksonderwijs e.d. vergeten worden.

H.V.O. op school

De beste propaganda voor het Centrum gaat uit van het Humanistisch Vormings Onderwijs zelf. De ideale situatie daarvoor ontstaat, wanneer het in het lesrooster van de school wordt opgenomen als facultatief vak en het schoolbestuur (bij openbare scholen het gemeentebestuur en bij rijks-scholen het Ministerie van O.K. en W.) de lesuren volledig subsidieert. Voor wat betreft de gemeentelijke scholen is als bijlage van dit artikel een model-verordening opgenomen. Een dergelijke verordening moet worden goedgekeurd door de gemeenteraad. De toestemming om vormingsonderwijs facultatief aan het lesrooster toe te voegen kan ook worden gegeven door het college van B. en W. Er zijn ook gemeenten, die een beperkte vergoeding geven, bijv. f 200,— per jaar bij één lesuur per week.

Ten aanzien van het benoemen van de mate van bevoegdheid (zie art. 2, 3e lid van de modelverordening) dient te worden opgemerkt, dat beslissingen hierover alleen en uitsluitend bij het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond liggen.

Voor de rijkscholen ligt de situatie op dit moment nog niet geheel duidelijk. In één geval heeft de Staatssecretaris van O.K. en W. er in toegestemd, dat het vormingsonderwijs aan het schoolrooster wordt toegevoegd, maar voor de verdere gang van zaken is nog geen bevredigende oplossing gevonden.

De gehele wettelijke regeling is echter nog weinig doorzichtig omdat al het onderwijs, dat t.z.t. zal vallen onder de Wet tot Regeling van het Voortgezet Onderwijs, nu nog onder verschillende wettelijke regelingen valt.

De hiervoor genoemde praktijkgevallen betroffen respectievelijk twee gemeentelijke lycea (100% subsidiëring en toestemming zonder geldelijke vergoeding) en een gemeentelijke U.L.O.-school.

Indien er tijdens besprekingen met schoolhoofden, directies, gemeentebesturen e.d. moeilijkheden rijzen, dan is het gewenst het secretariaat van het Centrum te Utrecht in te schakelen, opdat met de tot nu toe opgedane ervaringen naar een bevredigende regeling gestreefd kan worden.

De deelnemers

Wanneer alle voorbereidingen getroffen zijn voor het geven van H.V.O. dan zullen de deelnemers moeten komen. Op dit terrein is nog weinig ervaring opgedaan en deze weinige ervaring heeft in het ene geval geleid tot een redelijke opkomst en in een ander geval tot één of slechts enkele aanmeldingen, zodat het onderwijs aan die school niet kon worden gestart.

Er van uitgaande, dat de schooldirectie zijn medewerking wil verlenen, moet vastgesteld worden, dat de simpele mededeling aan de ouders ten enenmale onvoldoende is. H.V.O. is zeker nog geen begrip zoals bijv. Godsdienstonderwijs of Bijbelkennis. Teneinde het de gemeenschappen en/of plaatselijke werkgroepen gemakkelijk te maken, is een eenvoudig foldertje ontworpen, waarin de belangrijkste facetten betreffende het H.V.O. staan vermeld. Deze folder is inmiddels verschenen en een exemplaar met een brief waarin beschreven wordt op welke wijze deze folder gebruikt kan worden, aan de secretariaten van de gemeenschappen verzonden.

Deze folder is uitdrukkelijk bedoeld voor de ouders van de leerlingen, die in aanmerking komen voor het vormingsonderwijs en waar een redelijke kans van slagen bestaat ²⁾. Meerdere exemplaren kunnen besteld worden bij het Centrum voor Humanistische Vorming te Utrecht. Deze bestellingen moeten echter vergezeld gaan van de opgave, waarin vermeld wordt:

- a. aan welke school (eventueel klassen en leerjaren) het H.V.O. zal worden gegeven;
- b. op welke wijze de folders onder de ouders van de voor het H.V.O. in aanmerking komende leerlingen wordt verspreid;
- c. wie als docent voor het H.V.O. zal optreden.

H.V.O. buiten schoolverband

Door bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld als een gemeenteraad een voorstel van B. en W. verwerpt, zal het niet altijd mogelijk zijn thans reeds H.V.O. op de scholen ingevoerd te krijgen of zelfs niet op één school bij wijze van proefneming. Dit betekent niet, dat er in het geheel niets meer gedaan behoeft te worden. Het moderne georganiseerde humanisme meent een van de ouders afgeleide taak te hebben t.a.v. de geestelijke vorming van het opgroeiende kind en deze taak blijft bestaan, ook al kan zij niet op de door ons meest gewenste wijze verwerkelijkt worden. Er bestaat dan altijd nog de gelegenheid om groepjes buiten schoolverband te organiseren. Bij het samenstellen van deze groepjes dient dan toch zoveel mogelijk gestreefd te worden naar formaties, die aansluiten bij het schoolpatroon. Is dit wegens onvoldoende deelneming niet mogelijk, dan kunnen combinaties van schooltypen ontstaan, bijv. een groepje middelbare scholieren boven de 15 jaar en eenzelfde groepje beneden de 15 jaar. Leerlingen van de technische en de nijverheidsscholen laten zich ook zeer wel combineren, waarbij naar voorkeur ook weer moet worden gestreefd naar een splitsing van jongere en oudere deelnemers.

Bij het zoeken naar deelnemers voor dit H.V.O. buiten schoolverband kan natuurlijk de afdeling van de Humanistische Jeugdbeweging (H.J.B.) worden ingeschakeld, voor zover deze ter plaatse aanwezig is. Hierbij moet wel van meet af aan een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de verenigingsactiviteiten van de H.J.B. enerzijds en dat wat in dit verband toch wel cursus genoemd mag worden anderzijds. De verantwoording voor het verenigingsbeleid berust bij het eigen H.J.B.-bestuur, de verantwoording voor de cursus ligt bij de vormingsleider en het gemeenschapsbestuur van het H.V. De H.J.B. mag de cursus niet als één van de terreinen van ledenwerving gaan beschouwen, de H.V.-gemeenschap moet zich buiten het H.J.B.-verenigingsbeleid houden.

De vormingsleider(-ster)

Hiermee zijn wij aan één van de moeilijkste punten van het vormingsonderwijs gekomen. Al eerder werd er op gewezen, dat de benoeming van vormingsleiders een zaak van het hoofdbestuur is. Deze benoeming geschiedt meestal op voordracht van het Centrum. Beiden kunnen echter weinig beginnen indien zij niet de volle medewerking hebben van de plaatselijke gemeenschappen en werkgroepen, die hun leden kennen en dus weten, wie in aanmerking komt om als vormingsleider te worden voorgedragen.

Weliswaar zijn een aantal personen in opleiding bij het Humanistisch Opleidings Instituut, maar gezien de geringe geldmiddelen is de opleidingscapaciteit nog gering. Nog tal van jaren zal een beroep moeten worden gedaan op 'vrijwilligers'; leden van het Verbond, bij voorkeur uit het onderwijs, die in staat en bereid zijn om — in hoge mate op eigen kompas varende — dit onderwijs ter hand te nemen. Vaak zal hiervoor geen of slechts een zeer kleine vergoeding uitgekeerd kunnen worden en in een enkel geval — afhankelijk van de plaatselijke situatie — zal de vergoeding ruimer zijn of kan gesproken worden van salariëring. Het zal duidelijk zijn, dat hiermede nog lang niet alles gezegd is over de opzet en de organisatie van het H.V.O. Het verkeert allemaal

in een voorbereidend stadium en het zou ongezond zijn, indien in de betrekkelijk korte tijd waarin thans gewerkt wordt, reeds alles tot in de puntjes geregeld zou zijn. Wil Humanistisch Vormings Onderwijs echter zo snel mogelijk uit het voorbereidende stadium komen, dan is het noodzakelijk, dat veel ervaring wordt opgedaan en dat deze ervaring wordt doorgegeven aan het Centrum voor Humanistische Vorming, Oudegracht 152, Utrecht, opdat daar uit de gegevens de conclusies getrokken kunnen worden, die op den duur naar een algemeen beleid zullen leiden.

M. V.

1) Er zijn in de loop der jaren tal van publicaties geweest, waarin werd gesproken over opvoeding, onderwijs, de Humanistische Vorming e.d. Het volgende wil slechts een bescheiden overzicht zijn van deze literatuur.

Rapport met betrekking tot het vraagstuk van de bijbelkennis en het godsdienstonderwijs op de Openbare School.

Onze kinderen tussen Humanisme en Christendom.

Humanisme en Opvoeding.

Het idee van de Openbare School.

Studiekosten (rapport).

Humanistisch Vormings Onderwijs (documentatie).

Het tijdschrift van het centrum voor Humanistische Vorming, TAAK EN TOEKOMST, verschijnt vier maal per jaar.

In KADER zijn de volgende artikelen verschenen:

Mammoet-wet en Humanistisch Verbond (5e jrg. pag. 61 e.v.).

Centrum voor Humanistische Vorming (5e jrg. pag. 91 e.d.).

Topkaderconferentie 6 en 7 oktober 1962 (5e jrg. pag. 119 e.v.).

Centrum voor Humanistische Vorming (6e jrg. pag. 39 e.v.).

C.H.V. en H.O.I. (6e jrg. pag. 63 e.v.).

Met ingang van de 7e jrg. (1964) de rubriek Humanistische Vorming.

In REKENSCHAP verschenen o.m.:

H. Freudenthal: Traditie en opvoeding (4e jrg. pag. 95 e.v.).

J. C. Brandt Corstius: Het idee van de openbare school (4e jrg. pag. 104 e.v.).

G. Stellinga: Geestelijke vorming en openbare school (4e jrg. pag. 112 e.v.).

H. B. J. Waslander: Godsdienstonderwijs en geestelijke vorming (4e jrg. pag. 154 e.v.).

J. J. Fahrenfort: Moet er een omwenteling in het onderwijs plaatsvinden (4e jrg. pag. 170 e.v.).

P. Lamarque: Grondbeginsel en geschiedenis van de Franse openbare school (8e jrg. pag. 82 e.v.).

L. van Gelder: Humanistisch Vormings Onderwijs in schoolverband (10e jrg. pag. 11 e.v.).

J. Huxley: Onderwijs en Humanisme (10e jrg. pag. 78 e.v.).

In het WOORD VAN DE WEEK werden o.m. opgenomen:

J. P. van Praag: Onze kinderen en wij (3-3-'63).

J. H. P. Colpa: Humanistisch Vormings Onderwijs (10-3-'63).

H. G. Cannegieter: Hebt u ook kinderen? (19-5-'63).

J. P. van Praag: De humanist en de openbare school (17-11-'63).

L. van Gelder: Humanistische vorming op school (19-4-'64).

M. Rood-de Boer: Opvoeding in het buitenkerkelijk gezin (17-5-'64).

G. Stellinga: Niet apart, maar samen naar een nieuwe school (31-5-'64).

H. G. Cannegieter: Tieners (26-7-'64).

2) Behalve deze speciale folder voor ouders van leerlingen, die in aanmerking komen voor het vormingsonderwijs, heeft het Centrum ook nog de algemene twee-kleurendruk folder 'Centrum voor Humanistische Vorming, uw taak, hun toekomst' in voorraad voor propagandadoeleinden. Een briefkaartje naar het Centrum voor Humanistische Vorming, Oudegracht 152, Utrecht met het gewenste aantal en zij worden u per omgaande toegezonden.

MODEL VERORDENING

Ten behoeve van de gemeenschappen, waar het gemeentebestuur overweegt het Humanistisch Vormings Onderwijs toe te laten op de scholen voor voortgezet onderwijs en dit vormingsonderwijs bovendien te subsidiëren, volgt hieronder een model van een gemeente-verordening, zoals deze zou kunnen luiden.

VERORDENING

regelende het verlenen van subsidie ten behoeve van het vormingsonderwijs op geestelijke grondslag aan ¹⁾

Artikel 1

1. Genootschappen op geestelijke grondslag als bedoeld in artikel 47 der Wet op het voortgezet onderwijs ontvangen overeenkomstig de navolgende regelen uit de gemeentekas ten behoeve van hun leraren een subsidie voor het geven van vormingsonderwijs aan de leerlingen van ¹⁾
2. Het verzoek daartoe dient tot Burgemeester en Wethouders te worden gericht, telkens voor een schooljaar.

Artikel 2

1. De subsidie, genoemd in artikel 1, bedraagt 100 % in de kosten van de salariering van de leerkrachten voor het vormingsonderwijs.
2. Voor het bepalen van het salaris wordt uitgegaan van een salariering van de leraren voor het vormingsonderwijs overeenkomstig de bepalingen van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1948, waarbij ter bepaling van de salarisanciënniteit dezelfde regeling wordt toegepast, die geldt voor de leraren bij het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs.
3. Voor het bepalen van de salariering worden de leraren voor het vormingsonderwijs voorts, naar gelang hun bevoegdheid voor het geven van dit onderwijs, als volledig bevoegde dan wel als geheel of gedeeltelijk onbevoegde leraren overeenkomstig de bepalingen van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1948 aangemerkt.

Artikel 3

De subsidie wordt slechts toegekend voor het vormingsonderwijs aan leerlingen van de daarvoor naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders in aanmerking komende klassen. De subsidie wordt bovendien slechts toegekend voor één lesuur per week per leerjaar, tenzij uit één leerjaar voor meer dan ²⁾ kinderen dit onderwijs wordt verlangd. Geen subsidie wordt gegeven ten behoeve van een groep die, ook na combinatie van klassen en/of leerjaren niet uit tenminste 12 leerlingen

¹⁾ Hier moet worden ingevuld om welke school of scholen het gaat.

²⁾ In de verordening, waaraan dit model is ontleend, stond 32 vermeld. Indien men, zoals dit na rijp beraad is vastgesteld, het wenselijk acht dat vormingsgroepen tussen de tien en vijftien deelnemers tellen, dan is een wettelijk maximum van 20 of 35 deelnemers te verkiezen.

bestaat. Voor de beoordeling van de grootte van de groep geldt het aantal deelnemende leerlingen naar de toestand op 16 september van het schooljaar waarover de subsidie wordt toegekend.

Voorts wordt subsidie slechts verleend voorzover de ouders, voogden of verzorgers om dit onderwijs voor hun kinderen hebben verzocht.

Artikel 4

Elke leerling mag voor de berekening van subsidie, hetzij ten behoeve van het godsdienstonderwijs, hetzij ten behoeve van het vormingsonderwijs op geestelijke grondslag, slechts éénmaal in aanmerking genomen worden.

Artikel 5

Burgemeester en Wethouders kunnen voorschriften vaststellen ter uitvoering van deze verordening. In gevallen van administratieve aard, waarin deze verordening niet voorziet, beslissen Burgemeester en Wethouders.

Artikel 6

Deze verordening wordt geacht in werking te zijn getreden op